

**СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ФУНКЦІЙ ПРОКУРАТУРИ УСРР
У 20-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ**

У статті досліджено витoki й особливості розвитку функцій прокуратури УСРР упродовж 20-х років ХХ століття. Автором всебічно опрацьовано історико-правову, спеціально-юридичну, загально-історичну літературу, висвітлено раніше невідомі історико-правовій науці архівні документи і матеріали, а також інші джерела з досліджуваної проблематики. Встановлено, що контрольні функції прокуратури в перші 10 років існування радянської влади полягали у: нагляді за дотриманням законів органами влади, господарськими установами, спілками, приватними організаціями та приватними особами; присутності під час проведення засідань адміністративними установами по справам, які потребували надання висновку про відповідність застосування законів. Автором доведено, що із проголошенням радянським керівництвом наприкінці 1920-х років курсу на колективізацію та розверненням широкої кампанії хлібозаготівель прокуратура в Україні значним чином була переорієнтована на забезпечення аграрної політики держави.

Ключові слова: *функції прокуратури, прокурор, повноваження прокуратури, процесуальне керівництво, нагляд за дотриманням законності.*

В статье исследованы истоки и особенности развития функций прокуратуры УСРР на протяжении 20-х годов ХХ века. Автором проведено всестороннее изучение историко-правовой, специально-юридической, общеисторической литературы, ранее неизвестных историко-правовой науке архивных документов и материалов, а также других источников из исследуемой проблематики. Установлено, что контрольные функции прокуратуры в первые 10 лет существования советской власти заключались в: надзоре за соблюдением законов органами власти, хозяйственными учреждениями, союзами, частными организациями и частными лицами; присутствии вовремя проведения заседаний административными учреждениями по делам, которые нуждались в предоставлении заключения о надлежащем применении законов.

Автором доказано, что с провозглашением советским руководством в конце 1920-х годов ХХ века курса на коллективизацию и разверстки широкой кампании хлебозаготовок прокуратура в Украине была переориентирована на обеспечение аграрной политики государства.

Ключевые слова: *функции прокуратуры, прокурор, полномочия прокуратуры, процессуальное руководство, надзор за соблюдением законности.*

In the article researched the origins and characteristics of the development of the functions of the procuracy of the Ukrainian SSR during the 20s of the twentieth century. The author has conducted a comprehensive study of the historical and legal, special legal, general historical literature, archival documents and materials previously unknown to the historical and legal science, as well as other sources from the studied subject matter. The achievements of domestic and foreign scientists are taken into account, which summarizes the historical national experience of reorganization of the prosecutor's office in the post-revolutionary period that is relevant for modern rule-making and law-enforcement practice. It was established that the control functions of the prosecutor's office in the first 10 years of the existence of the Soviet government consisted of: supervision of the observance of laws by the authorities, economic institutions, unions, private organizations and individuals; presence during meetings of administrative institutions in cases that need to provide an opinion on the proper application of laws.

The author proved that with the proclamation by the Soviet leadership in the late 1920s of the twentieth century, the course towards collectivization and expansion of the broad campaign of grain procurement in Ukraine was reoriented to ensure the state's agrarian policy.

Key words: *the functions of the prosecutor's office, the prosecutor, the powers of the prosecutor's office, procedural guidance, supervision of compliance with the rule of law.*

Вступ. Концептуальні зміни законодавства в частині реалізації функцій прокуратури потребують об'єктивного осмислення процесу їх становлення та розвитку. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває всебічне дослідження розбудови органів прокуратури на теренах України в 20-ті роки ХХ століття. В означений період створення правоохоронних інституцій Української Соціалістичної Радянської Республіки (далі – УСРР) відбувалося під впливом низки соціально-економічних, ідеологічних, політичних та інших чинників, що визначило її функціональну структуру в майбутньому. Зазначений досвід є вкрай важливим для сучасної нормотворчої і правозастосовчої практики, що і зумовлює актуальність наведеної тематики.

Постановка завдання. Мета наукової статті полягає в розкритті правової інституціоналізації функцій прокуратури радянської України в 20-ті роки ХХ століття.

Серед вітчизняних науковців функції прокуратури УСРР досліджували М. Бортун, Л. Р. Грицаєнко, В. М. Власенко, О. М. Литвак, В. І. Малюга, В. В. Мурза, В. Т. Маляренко, М. І. Мичко, О. Р. Михайленко, В. М. Раннєв, В. К. Семенов, В. В. Сухонос, Д. А. Тихоненко, М. К. Якимчук та інші. Водночас слід зазначити, що висвітлення діяльності контрольно-наглядових органів в 20-ті роки ХХ століття крізь призму сучасної функціональної моделі прокуратури ніким не здійснювалося.

Результати дослідження. Після остаточної окупації українських земель більшовиками принципово важливим було негайно розпочати побудову нової структури органів влади для забезпечення державного механізму та централізованого управління, зокрема судовою системою, під гаслом революційної законності. Один із перших відомих радянських правників М. В. Криленко, в майбутньому Народний комісар юстиції СРСР, сформував таку тезу: «революційна законність – є певний метод боротьби пролетаріату в визначених умовах, абсолютно необхідний і єдиний метод в історичних умовах перехідного періоду, коли забезпечити цю диктатуру виявилось єдино можливим шляхом твердого дотримання законів, шляхом жорсткого їх дотримання та жорсткої кари всіх тих, що їх порушать», «революційна законність в цю епоху – є ні що інше, як стратегічний план, за допомогою якого здійснюється диктатура робітничого класу, що це – є ні що інше, як єдиний метод проведення диктатури пролетаріату» [1, с. 11, 37]. Продовжуючи розвивати цю думку, М. В. Криленко додав: «необхідно висунути тверде гасло щодо забезпечення революційної законності, запровадити установу, яка відповідним ударом відповідала на удар змовників» [1, с. 9]. Сумним фактом є те, що автора цього твердження 15 січня 1938 року було засуджено до розстрілу за участь у так званій «контрреволюційній фашистсько-терористичній організації альпіністів і туристів».

Після скасуванням інституту прокуратури відповідно до декрету Раднаркому УСРР «Про суд» від 19 лютого 1919 року, більшовики намагалися власними силами вибудувати систему державного нагляду для збереження радянської влади. В кожній губернії функції обвинувачення виконувалися членами спеціальних колегій обвинувачів при революційних трибуналах, які здебільшого діяли за революційним переконанням. Головним чинником для відбору таких обвинувачів, як слушно зазначив В. В. Мурза, було власне розуміння ними класових інтересів пролетарської держави та певність у класовій зрілості й свідомості особисто як обвинувача. Адже на офіційному рівні відзначалось: «При розгляді справ революційний трибунал не зв'язаний ніякими обмеженнями щодо способів викриття істини». Автор зауважив, що особливо це помітно в Україні, де радянська влада була менш стабільною й перебувала в стані кількарічної збройної боротьби для її остаточного встановлення [2, с. 38].

Зауважимо, що «імпровізоване» виконання наглядових функцій наркоматами радянської соціалістичної інспекції та робітничо-селянського контролю стало кроком, завдяки якому 8 березня 1919 р. було опубліковано циркуляр Наркомату юстиції УСРР щодо нагляду юридичних відділів губвиконкомів за законністю вироків і рішень підвідомчих їм судових установ. До компетенції юридичних відділів губвиконкомів на місцях відносилися, зокрема, питання, пов'язані з відправленням їхніх представників для участі в процесі, оскарженням вироків та

рішень до вищої інстанції, вимагали перегляду їх за нововиявленими обставинами. Втім, така діяльність виявилася малоефективною. Цього факту не заперечували навіть радянські автори. Зокрема А. Й. Рогожин стверджував, що перші спроби створити спеціальні органи нагляду за законністю в УСРР мали місце в період громадянської війни, однак жодним успіхом вони не увінчалися [3, с. 75]. На думку першого очільника прокуратури радянської України М. О. Скрипника, в той час давно вже виникла нагальна потреба в створенні органів, які мали би своїм завданням нагляд за правильним виконанням норм, за здійсненням директив і постанов верховних органів влади [4, с. 4].

Звісно, в умовах відсутності єдиної системи державного контролю за дотриманням законності, не могло бути ефективного механізму державного управління. У зв'язку з цим 23 грудня 1921 року В. І. Ленін на Всеросійському з'їзді Рад проголосив тверде гасло про забезпечення «більшовицької революційної законності» [2, с. 40]. Вважаємо, це було однією з перших передумов для побудови єдиної централізованої системи судочинства та прокуратури в СРСР загалом, і, зокрема, – в Україні. Адже в умовах більшовицької диктатури та воєнного комунізму виникла нагальна потреба у поновленні системи прокурорського нагляду, підтриманні публічного обвинувачення та представництва інтересів держави в судах.

Зрештою 28 червня 1922 року постановою Всеукраїнського центрального виконавчого комітету (далі – ВУЦВК) було утворено Державну прокуратуру УСРР і затверджено Положення про прокурорський нагляд в УСРР. У документі йшлося, що прокуратура засновується в інтересах правильної постановки боротьби зі злочинністю і здійснення нагляду за дотриманням законів. Прокуратура входила до складу Народного комісаріату юстиції як окремий відділ, що підпорядковувалася безпосередньо Народному комісару юстиції, і здійснювала нагляд за законністю усіх народних комісаріатів, а також адміністративний і судовий нагляд, що передбачав нагляд за діяльністю всіх органів слідства і дізнання, участь у розпорядчих засіданнях судів, підтримання обвинувачення у кримінальному процесі й участь у цивільному процесі [5, с. 91–92].

Проте, навіть після того, як уже була створена прокуратура, великою проблемою залишалась невизначеність повноважень. В умовах, що склалися на початку 1920-х років, на думку Д. Т. Яковенка, місцеві радянські депутати отримували певну можливість тиснути на нову прокуратуру. І дійсно, вважає автор, губвиконкоми зловживали цим. Очевидно, це не могло сприяти успішному виконанню завдань прокуратури і вимагало прийняття відповідних заходів щодо її зміцнення [6, с. 7].

Функції прокурорів на місцях не були чітко деталізовані. На них покладалося право входження з поданням до виконкомів про скасування, або зміну виданих ними, або підпорядкованими їм органами, неузгоджених із законом розпоряджень і постанов, а також право опротестовувати вищезазначені розпорядження і постанови через прокурора УСРР в Раду Народних Комісарів або Президію Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету [7].

Основною функцією прокуратури на офіційному рівні було визнано нагляд за дотриманням законності. На думку М. В. Криленка, межі загального нагляду визначаються основною функцією прокуратури – спостерігати за дотриманням законів, в цілях боротьби з тими порушеннями законів, які загрожують збитками, або вже спричинили матеріальну чи політичну шкоду державі, або окремим особам, і які межують, з одного боку, із злочином, з іншого боку – з матеріальною невігодою, матеріальною шкодою для держави, причому не всяким матеріальним збитком [1, с. 40–41]. У межах прокурорського нагляду прокуратурі необхідно було виявляти лише ту шкоду, яка межує зі злою волею, з прямим чи непрямим умислом проти держави. Якщо ж хтось через невміле керування підлеглими або за відсутністю досвіду вчинив проступок, цим би мали займатись вищі органи відповідної вертикалі влади. За цією концепцією функція прокурора зводилась до виявлення лише «злісних» порушників законності.

В офіційних документах неодноразово зустрічається такий термін як «політична шкода», яку прокуратура мала виявляти та кваліфікувати на рівні із матеріальною шкодою. Очевидно йшлося про загрозу радянській владі. Наприклад, у справі про антирадянську агітацію по обвинуваченню І. М. Лопухова, розпочатій 6 березня 1923 року [8, арк. 34], а також у справі проти М. Равнінда про створення нелегальної організації сеоністів Миколаєва, розпочатій 22 лютого 1923 року [8, арк. 52] в основу обвинувачення ставилося умисне та злісне спричинення політичної шкоди диктатурі пролетаріату. У наглядовій справі за обвинуваченням агронома земельного відділу М. Левенштама в контрреволюції, через неналежну якість сіна, підставою для притягнення до відповідальності була злісна недбалість та безгосподарність, що особливо компроментує радянську владу [8, арк. 292].

Крім прокурорського нагляду за дотриманням законності слід розкрити окремий блок завдань, пов'язаних з контролем за діяльністю органів правопорядку. У літературі 1920-х років наводилися три функції, які були похідними загального прокурорського нагляду: 1) слідчий нагляд (прокурорське керівництво) та нагляд за діяльністю слідчого апарату; 2) нагляд за в'язницями; 3) нагляд за виконанням покарання [1, с. 43]. Цілком очевидно, що ці положення зберегли свою актуальність і до нашого часу, адже містять певну аналогію з положеннями нинішнього законодавства.

Становлення прокуратури на місцях у перші роки радянської влади відбувалося у надскладних умовах. Засвідчує це звіт прокурора Миколаївської повітової прокуратури Шостака Георгія Костянтиновича прокурору Одеської губернії за період з 27 квітня по 8 липня 1923 року. У результаті інспектування роботи підрозділу Г. К. Шостаком, одразу ж після його призначення на посаду прокурора, ним було виявлено факт повного занепаду внутрішньої організації праці місцевої прокуратури. У звіті говорилося дослівно: «...попереднього прокурора ніхто з працівників органів правопорядку не бачив. Самі ж працівники прокуратури зустрічали його декілька разів, бо він хворіє і увесь час знаходиться вдома на лікуванні. У приміщенні брудно, справи розкидані, матеріальне забезпечення ганебне». Наглядових проваджень з 1 січня по 1 квітня 1923 року заведено 178, з урахуванням залишку – 234 справ, з яких закінчено лише 36, решта 198 залишилися не розглянутими. Не ліпша ситуація у слідчих та судових органах – з урахуванням справ, заведених до 1917 року, у середньому на дільниці знаходиться близько 1000, тобто по 400 на одну особу. З 21 листопада 1922 року по 21 квітня 1923 року закінчено лише 29 кримінальних справ. Опротестовано 14 рішень народних судів [9, арк. 8].

Стосовно прокурорського нагляду за діяльністю органів дізнання, у звіті зазначалося таке: «Зв'язок з прокуратурою повністю відсутній. Попередній прокурор за все існування прокуратури відвідав установу всього 2-3 рази. Маються факти перевищення терміну тримання під вартою і навіть незаконні арешти». Щодо нагляду за пенітенціарною системою, зокрема будинку примусових робіт, у тій же доповіді зазначалося: «Були випадки, коли арештанти без всякого дозволу ходили в місто». Водночас прокурор Г. К. Шостак з винятковим завзяттям звітував про налагодження ним особливого контролю за діяльністю духовенства Миколаєва та боротьбою із зграями розбійників-контрреволюціонерів [9, арк. 8].

Для посилення чіткої вертикалі радянської влади на місцях прокуратурою здійснювався адміністративний контроль, або, як його ще називали, – адміністративний догляд. Проаналізувавши звіти місцевих прокурорів цього часу, можемо визначити дві основні складові їх діяльності: а) нагляд за дотриманням законів органами влади, господарськими установами, спілками, приватними організаціями та приватними особами; б) присутність під час проведення засідань адміністративними установами по справам, які потребують надання висновку про правильність застосування законів [9, арк. 80].

Для забезпечення першої функції була передбачена обов'язкова участь начальника відділу адміністративного нагляду прокуратури у податкових комісіях Губернських кооперативних комітетів, які були запроваджені в умовах Нової економічної політики. Таким чином, за прокуратурою для реалізації державної політики у сфері оподаткування було визначено повноваження з елементами фіскальних функцій.

З метою визначення з'ясування специфіки адміністративного контролю ми проаналізували статистичну звітність Миколаївської повітової прокуратури з 1 квітня по 1 липня 1923 року, за якою наводиться кількість правопорушень, вчинених службовцями: розтрата – 22, перевищення влади – 11, незаконні ревізії – 10, безгосподарність – 7, недбальство – 6, невиконання рішення суду – 5 [9, арк. 24].

У межах адміністративного контролю здійснювалися систематичні виїзди для проведення рейдових перевірок до населених пунктів на території, що обслуговувалась даним прокурором. Така діяльність іменувалася як «зв'язок з масами». Наприклад, за статистичною відомістю Миколаївської окружної прокуратури з 1 жовтня 1927 року по 1 квітня 1928 року прокурорами відвідувалися: підприємства 6 разів, сільські сходки – 8, з виїздом по селах – 8, по районах – 16. Всього на цю діяльність було затрачено 215 робочих днів [8, арк. 2].

Продуктивність цих зустрічей демонструється прийнятими та розглянутими скаргами громадян: у селах – 18; у районах – 41 [8, арк. 2].

З приводу виконання функцій прокуратури, пов'язаних із розглядом заяв і повідомлень громадян, цікавим є те, що ці відомості диференціювалися за класовим критерієм. Так, протягом звітної періоду від робочих надійшло у першому кварталі 457 звернень, а у другому – 435; від

селян: у першому кварталі – 524, в другому – 258; від службовців: у першому кварталі 213, у другому – 256; інших категорій населення (яких саме не уточнюється): у першому кварталі – 1465, а у другому – 1408 [8, арк. 10]. Порівняємо ці показники з попередніми роками. Так, наприклад, у 1924 році на цьому ж окрузі за увесь рік надійшло лише 262 звернень громадян, з них: від селян – 59, червоноармійців – 8, установ – 3, інших – 95, кулаків – 33, торговців – 22 [10, арк. 48].

Із наведених даних помічаємо, що функція прокуратури щодо адміністративного контролю значно покращилася, оскільки було належним чином оптимізовано роботу місцевих прокуратур через встановлення чіткої системи контролю та підзвітності.

Окремо слід навести дані з приводу результатів розгляду звернень громадян. Так, з 1 жовтня 1927 року по 1 квітня 1928 року прокуратурою Миколаєва було прийнято 598 скарг, з них задоволено – 316 (52%), відмовлено у задоволенні – 12. Скарги надходили на дії: приватних осіб – 151 (18,6%), сільської ради – 79 (10,5%), судових виконавців – 64 (8,6%), окружної міліції – 42 (6,8%) [8, арк. 10]. Оскаржували в основному факти щодо: невиконання аліментів – 20, невиконання заробітної плати – 5, адміністративного виселення – 10, невиконання пенсій – 13, невиконання соціальної допомоги – 13 тощо [8, арк. 14]. Протягом наведеного періоду прокуратурою було проведено 17 ревізій [8, арк. 9].

Прокурорський контроль практично поширювався на всі сфери суспільного життя. Щодо участі в соціальній сфері, наприклад, у Миколаєві збереглися матеріали наглядового провадження 1924 року помічника Одеського губернського прокурора по Миколаївському округу, за якими розглядалось питання про виселення дітей сиріт з притулку на підставі рішення УЦВК від 12 вересня 1922 року «Про соціальне забезпечення воєнних інвалідів та сімей військовослужбовців». Із матеріалів слідує, що прокурору доводилося вирішувати питання здебільшого побутового характеру. Водночас у його роботі майже не вбачається правозастосовчої діяльності [10, арк. 185].

У статистичній звітності з 1 жовтня 1927 року по 1 квітня 1928 року малися дані про участь у засіданнях місцевих органів: окружних виконавчих комітетів – 10; районних виконавчих комітетів – 4; сільських рад – 6, бюро громадських виробничих кооперацій – 13, з'їзду жінок – 2, пленуму окружного суду – 7, біржі праці – 2. До того ж у звіті йшлося, що у межах нагляду за місцями позбавлення волі було здійснено 32 перевірки тюремних установ, 13 окружної поліції [8, арк. 2].

У межах функції нагляду за дотриманням законності прокурори зобов'язувалися перевіряти протоколи виконавчих комітетів. Так, протягом звітного періоду ми помітили тенденцію до різкого зменшення кількості перевірки прокуратурою документів. Зокрема з 1 жовтня 1927 року по 1 січня 1928 року розглянуто 1276 протоколів, із внесенням коректив – 126. Тоді як з 1 січня 1928 по 1 квітня 1928 року розглянуто лише 242, з поправками – 26. Поясненням цьому є те, що з початку 1928 року за вказівкою Генерального прокурора УРСР було дозволено перевіряти протоколи рішень комітетів за вибіркоким методом, що суттєво знизило завантаженість прокуратури [8, арк. 3]. Це – крок до викорінення бюрократизму у роботі прокуратури. Однак, вносилися вказівки про обов'язкові постанови прокуратури щодо санітарного утримання подвір'я, з питань благоустрою, роз'яснення законодавства тощо [8, арк. 5].

У КПК УСРР 1927 року було виокремлено функцію прокуратури щодо здійснення оперативного і методичного керівництва органами слідства, а також прокурор наглядав за законністю оперативно-службової діяльності. Водночас знята функція нагляду за проведенням дізнання, яка перейшла до слідчих. Відповідно до статей 223 та 224 КПК УСРР 1927 року встановлювалося, що за матеріалами попереднього слідства прокурор або закривав справу, або віддавав обвинуваченого до суду.

Проаналізуємо показники роботи відразу після вступу в дію цього нормативно-правового акта. Так, прокуратурою м. Миколаєва з 1 жовтня 1927 року по 1 квітня 1928 року було розслідувано 78 кримінальних справ, з яких направлено до суду 71 справу. Безперечно, це – високий показник роботи, однак усі справи розслідувалися за наявності очевидних злочинів за наявності особи обвинуваченого [8, арк. 36]. Щодо участі прокурорів у судах, тобто підтримання державного обвинувачення та представлення інтересів держави: у цивільних справах – 232, у кримінальних – 79 [8, арк. 42].

Не менш вагомою функцією прокуратури був нагляд за діяльністю органів правопорядку. Так, із доповіді прокурору Одеської губернії повітовий прокурор Миколаєва вказував на такі недоліки: тяжке засвоєння співробітниками революційної свідомості; незаконне затримання і тримання під вартою, незаконна конфіскація майна. У наведеному документі засвідчується факт того, що один із співробітників Єлисаветградської прокуратури займався покриванням злочинів. А співробітники УгРо (скорочена назва – карного розшуку) самі чинили розбійні напади.

Окрему групу повноважень органів прокуратури складало питання нагляду за утриманням під вартою осіб в усіх, без винятку, місцях ув'язнення. До її компетенції належало також звільнення з-під варти осіб, що «неправильно» (тобто незаконно) утримуються. Це стосувалося і тих, хто був позбавлений волі у справах, розслідуваних ДПУ [2, с. 58]. Так, у Миколаєві з 1 жовтня 1927 по 1 квітня 1928 року у ході перевірок місць позбавлення волі було виявлено факти голодувань ув'язнених – 32; втечі з в'язниць – 27, кількість втікачів складала 29 осіб [8, арк. 2].

Важливим моментом для подальшого визначення функціональної спрямованості прокуратури стало те, що Народний Комісаріат юстиції УРСР своєю постановою від 1 жовтня 1928 року змінив підпорядкування слідчих від судових органів до прокуратури. Відтак за прокуратурою визначалося здійснення перевірки діяльності органів дізнання, а стаж самостійне розслідування злочинів та підтримання обвинувачення в суді.

З проголошенням тодішнім радянським керівництвом курсу на колективізацію та розверненням широкої кампанії хлібозаготівлі, прокуратура в Україні була особливо переорієнтована на забезпечення аграрної політики. На місцях почали діяти судово-земельні комісії, якими займалася земельна прокуратура.

З цього моменту функціональна складова органів прокуратури зазнала серйозних змін, що особливо спостерігаємо у документах місцевих прокуратур. Відтак почали створюватися спеціальні ліквідаційні комісії по «розкуркуленню» села, до складу яких входили прокурори. У звіті такої комісії у м. Миколаєві за 1928 рік наводилися дані про вилучене майно селян, а саме: 319 будинків, 75 поголів'я скота, 12 млинів та іншого майна – всього 383 одиниці. Через тотальний відомчий контроль та постійний тиск з боку партійного керівництва з кожним наступним роком ці показники невпинно зростали.

Після цього (починаючи з кризи хлібозаготівель 1928 р.) розвиток прокуратури перейшов у «горизонтальну площину» – тобто вона як підсистема державного механізму, зберігаючи в цілому компетенцію та структуру, перенацілювалась на певні завдання партії, що відійшли від НЕПу по суті до «старих», воєнно-комуністичних методів. Органи прокуратури повинні були шляхом застосування державного примусу, каральних заходів забезпечувати волонтаристські й не ґрунтовані на об'єктивних передумовах заходи з форсованої індустріалізації, примусової колективізації та ін. [2, с. 184].

Висновки. Після остаточної окупації українських земель більшовиками, на теренах України в 20-ті роки ХХ століття контрольні функції прокуратури полягали у: а) нагляді за дотриманням законів органами влади, господарськими установами, спілками, приватними організаціями та приватними особами; б) присутності під час проведення засідань адміністративними установами по справам, які потребували надання висновку про належність застосування законів.

Із проголошенням радянським керівництвом наприкінці 1920-х років курсу на колективізацію та розверненням широкої кампанії хлібозаготівель прокуратура в Україні була переорієнтована на забезпечення аграрної політики держави. На місцях діяли судово-земельні комісії, які безпосередньо контролювали земельна прокуратура. Відтак створювалися спеціальні ліквідаційні комісії по «розкуркуленню» села, до складу яких також входили прокурори. Реалізація функції по забезпеченню законності в аграрному секторі полягала в наступному: а) нагляд за районними виконавчими комітетами щодо перевірки наявних фондів у колгоспах; б) виявлення випадків незаконного витрачання фондів сільськогосподарської продукції; в) притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних за невиправдану розтрату продуктових фондів; г) встановлення фактів несвоєчасної або неправильної перевірки фондів у колгоспах, які незадовільно виконали план хлібозаготівлі, а також притягнення до кримінальної відповідальності за це винних осіб.

Список використаних джерел:

1. Крыленко Н. В. Основы судоустройства СССР и союзных республик: учебное пособие. Москва: Юридическое изд-во НКЮ РСФСР, 1927. 53 с.
2. Мурза В. В. Прокуратура в державному механізмі УСРР (1922–1933 рр.): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Харків: Національний ун-т внутрішніх справ, 2003. 186 с.
3. Організація нагляду за законністю в Українській РСР в період проведення Великої Жовтневої соціалістичної революції і в період іноземної воєнної інтервенції та громадянської війни. *Питання історії держави і права Української РСР*. Київ: Видв-во АН УРСР, 1952. С. 70–90.
4. Скрыпник Н. А. Два года деятельности прокуратуры УССР: Отчетный доклад деятельности УССР: Отчетный доклад прокурора республики на 4-й сессии ВУЦИК'а VIII созыва. Харьков: Б.и., 1925. 28 с.

5. Наулік Н. С. Генезис прокуратури України як інституту системи захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2014. № 7. С. 89–95.

6. Яковенко Д. Т. Учреждение прокуратуры УССР, ее организация и деятельность в 1922–1925 гг.: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Киев, 1956. 21 с.

7. Власенко В. М. Раннев В. М. Функції органів радянської прокуратури на Сумщині у 1922-1933 рр. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/6937/1/Vlasenko%2C%20Ranniev.pdf>

8. Державний архів Миколаївської області. Ф. 123. Оп. 1. Спр. 8. Статистичні звіти Миколаївської окружної прокуратури з 1 жовтня 1927 по 1 квітня 1928 року. 52 арк.

9. Державний архів Миколаївської області. Ф. 123. Оп. 1. Спр. 10. Звіт Миколаївської повітової прокуратури прокурору Одеської губернії з 1 квітня по 1 липня 1923 року. 80 арк.

10. Державний архів Миколаївської області. Ф. 123. Оп. 1. Спр. 8. Статистичні звіти Миколаївської окружної прокуратури за 1924 рік. 48 арк.

УДК 343.133(477)

РОЗСОХА К.О.

ПРАВОВИЙ СТАТУС СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ ЯК ПІДРОЗДІЛУ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

У статті міститься комплекс питань, пов'язаних з дослідженням правового статусу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури як підрозділу Генеральної прокуратури України. Проаналізовано позиції науковців щодо визначення поняття правового статусу, запропоновано авторське визначення правового статусу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Визначено основні складові елементи правового статусу антикорупційної прокуратури.

Ключові слова: *правовий статус, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, відповідальність, прокурор, права, закон.*

В статье содержится комплекс вопросов, связанных с исследованием правового статуса Специализированной антикоррупционной прокуратуры как подразделения Генеральной прокуратуры Украины. Проанализированы позиции ученых относительно определения понятия правового статуса, предложено авторское определение правового статуса Специализированной антикоррупционной прокуратуры. Определены основные составляющие элементы правового статуса антикоррупционной прокуратуры.

Ключевые слова: *правовой статус, Специализированная антикоррупционная прокуратура, ответственность, прокурор, права, закон.*

The article contains a set of issues related to the study of the legal status of the Specialized Anti-Corruption Prosecutor as a unit of the General Prosecutor's Office of Ukraine. The positions of the scientists concerning the definition of legal status are analyzed, and the author's definition of the legal status of the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office is proposed. The basic components of the legal status of anticorruption prosecutor's office are determined.

Key words: *legal status, specialized anti-corruption prosecutor's office, responsibility, prosecutor, law, law.*